

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1

Fylke: Buskerud

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Norderhov

Emne: Ard og plog

Bygdelag: Kirkebygda

Oppskr. av: Jan Berggrav

Gard: Sandsæter

(adresse): Rodes v. 97, Nordstr. h.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Nei

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke): Etter bonde Alfred Sandsæter, 70 år, Norderhov.

SVAR

(Merknad: Sandsæter var husmannsplass under prestegården til 1870. I vårt århundre er den drevet kraftig opp. Heimelsmannen min kommer fra småkårs miljø. Jeg har skrevet opp slik han sa det. Egne kommentarer er merka J.B.)

1. I dag brukes bare plog, ikke ard.
2. Arden brukes ikke til pløying i dag, men til potetsetting har den vært brukt like til det siste, men nå er det ikke noen som gjør det heller. Men før brukte en arden til å arde åkeren med før såinga, det har jeg gjort mye sjøl. Arden arbeidde jorda alvorlig godt. Men det tar for mye tid å bruke den nå. Arden ble kjørt på kryss og tvers fleire ganger. De brukte også en liten ard til såinga og sådde i fårene, og så myldet de ned kornet med arden.
3. Nei, i dag brukes som sagt arden ikke til potetsetting heller, men det er ikke mange åra sida de holdt opp med det. Bedre redskap kunne en ikke få, men det gikk for smått. En brukte arden til hypping og. Ard og hyppeplog er omtrent det samme. Når en skulle hyppe, slo en en kloss på hver side for å få fåra breiere.
4. Type 3 er kjent her. 1-2 har jeg ikke sett. Type **u**

Foto sommeren 1953. Ristillen var tatt bort og brukt til noe annet. Arden lå i vedhaugen og skulle kappes opp til ved da jeg fant den. J.B.

- er fystsste plogen. Den har jeg sett hos naboeh Tor Hagen.
5. Nei, bare skokler.
6. a) veksne, c) ristill, d) ardås, e) styre. Det heter ikke annet enn skokler.
7. Forskjellige typer veksne hadde en ikke. Skulle de ha veksnet breiere, slo de på en trekloss på hver side. Jeg har ikke hørt om at det fantes forskjellige bredder på veksnet.
8. Nei, de satte på klosser.
9. Det har jeg aldri hørt.
10. Ja.
11. Jeg har aldri sett slike arder.
12. Ardene ble laga av bygdesmeder. Smedene var flinke før i tida, jamvel spikrene måtte de smi.
13. Nå bruker en bare fabrikksmidde ploger. Slikt tok de til å bruke før mi tid, eller da jeg var guttunge. Den første fabrikkplogen jeg så, kjøpte Anders Sandsæter for omlag 60-70 år sida. Den tok han pløyepremie med, han var god til å pløye. (27. oktober 1867 arrangerte Norderhov sogneselskap premiepløyning på Hovland i Lunder. Det ble ikke delt ut noen førstepremie. Anders Jensen Sandsæter delte 3. premie med en annen kar. Jfr. Nationen 20.6.1952. J.B.) En gang han var oppe på Prestegården, spurte han en annen kar om han ville vedde på at han (Anders) ikke greidde å pløye ei fåre (det skulle være den første fåra) så rett at den andre kunne skyte langs den med bøssa. Men den andre vågde ikke vedde. Jeg tror den plogen til Anders var den første over her.
14. Jeg har ikke sett den typen.
15. Plogkaren hadde gjerne med øks. Den gikk de med i armkroken. Det var folk nok den gangen, så de var to, gjerne tre, med på pløyinga.
16. Du kan skjønne en en velta til den sida veltefjølær. Det kunne ikke gå på anna vis, lell.
17. Nei, noen slik kloss har jeg ikke hørt om. De tok den i handtaket og dro den opp.
18. Nei, de hadde bare en slag plog. Men de hadde noe vi kalte bakkeplog. Den likna mer arden. Der var velte-

fjøla festa i i ristillen, så når de skulle tilbake, slengte de bare veltefjøla over.

19. De kunne vel pløye 4 tommer ned. Dybdegangen regulerte de ved å gå og vega den bak.

20. Ja.

21. Nei.

22. De kjørte ploegen på en slødd. Det var ei bøyd buske til meie, den spikra de noen klosser på.

23. Nei, slike ploger har ikke vært brukt på disse kanter.

Vi sier plog og al (tjukk l). Al er hannkjønn.

Øillegg.

Et skifte etter "den afgl. Dannemand, Jens Thoresen som boede og døde udi Pladsen Sand Setter under Præstegaarden i dette Præstegield" (død 1751), viser at Jens hadde følgende åkerredskaper:

1 liden harv med Jerntinder 1 rd., 1 ahl med vexne,
1 Jern stengt væde slæde med Draag --- 1 gref.

Hallingdal og Ringerike skifteprot.nr. 16,
fol. 165 a,ff.

J.B.